Normverktyget

Region Sörmland

INTRODUKTION

Se intro-film

Region Sörmlands vision är att vara den öppna regionen. Det innebär att alla människor har lika rättigheter och bemöts utifrån sina förutsättningar. En utgångspunkt för att nå visionen är att arbeta med värdegrundsfrågor och synliggöra normer.

Men hur ska det går till, i en redan fullspäckad vardag?

Det behöver inte vara komplicerat eller tidskrävande. En enda fråga kan räcka för att sätta igång ett samtal på arbetsplatsen.

Använd frågekorten och dra ett på t.ex. fikarasten, enhetsmötet eller arbetsplatsträffen.

INSTRUKTION

1. Börja gärna med att se introduktionsfilmen.

2. Utse en samtalsledare som läser upp frågorna och ser till att alla deltagare får komma till tals.

3. Samtalsledaren väljer ett kort och läser upp frågan/påståendet. På en del kort finns förklaringar som samtalsledaren också läser upp.

4. Utveckla diskussionen med hjälp av underfrågor, vissa kort har även fördjupningsdelar på baksidan.

5. Var beredd på att normfrågor kan väcka starka känslor. Ni behöver inte vara överens, men diskussionen ska föras med respekt för deltagarna och för ämnet.

Tips!

Går samtalet trögt?

- Prova att ställa följdfrågor så att deltagarna utvecklar sina svar:
  Hur då? Varför? När?
- Be deltagarna om exempel från den egna vardagen.

Går diskussionen i cirklar?

Fundera över vad olika faktorer kan betyda, som kön, genus, könsidentitet, sexuell läggning, ålder, funktionsvariation, utbildning, bostadsort, social ställning, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning.

Spårar diskussionen ur?

Fokusera på mötet mellan patienter, kunder, besökare, elev, brukare och personal.

Frågekort #1

Se film!

Vilka stereotyper ser du?

- Finns det stereotyper kopplade till patienters utseenden och kroppar?
- Reagerar ni på olika klädesplagg och frisyrer, kroppsutsmyckningar eller kroppsstorlekar?
- Hur kan stereotyper påverka mötet mellan patienter och personal?
- Finns det stereotyper kopplade till olika yrken på din arbetsplats?

Vad är stereotyper?:
Är starkt förenklade bilder av hur någon eller något är eller borde vara. De bygger på kategoriseringar, antaganden och fördomar som förstärks när stereotyperna upprepas.

Fördjupning #1

Se film!

Finns det stereotypa egenskaper inom en viss yrkes-grupp?

- Finns det någon yrkesgrupp som utifrån könstillhörighet behöver argumentera för sin roll/plats inom t.ex. vården?

  Exempelvis: Tilldelas vissa arbetsuppgifter inom en yrkesgrupp till ett visst kön bara för att man ser det lämpligt att det ska utföras av en viss könstillhörighet?

Olika stereotypa egenskaper återspeglas ofta inom viss yrkesgrupp.

Frågekort #2

Se film!

Anhörig eller närstående, spelar det någon roll?

- Vem förväntas delta i patienternas vårdplanering?
- Varför?
- Spelar det någon roll vilka ord ni använder?

Anhörig: *Familjemedlem eller nära släkting.*
Närstående: *Person som patient anser sig ha en nära relation till.*

Frågekort #3

Se film!

Vilka normer får råda?

- Möter ni patienter som bryter mot normer? Hur reagerar ni och vilka konsekvenser kan det få? Hur påverkar det mötet?
- Vilka normer underlättar mötet mellan patienter och personal?
- Vilka normer kan vara begränsande? För vem?

Normer: *Är oskrivna regler som bygger på förväntningar och föreställningar om hur människor ska vara och bete sig i olika sammanhang eller grupper. Normer kan vara begränsande och diskriminerande.*

Fördjupning #3

Se film!

Vilka normer finns på din arbetsplats? Vilka får synas?

- Finns det förväntningar på patienterna utifrån deras könstillhörighet? Påverkas vi av våra eventuella förväntningar?
- Blir de korrigerade utifrån våra förväntningar? Om ja, hur lyckas vi med att nå dit där varje individ får utvecklas utan att bli styrd av våra förväntningar?

Normer: *Är oskrivna regler som bygger på förväntningar och föreställningar om hur människor ska vara och bete sig i olika sammanhang eller grupper. Normer kan vara begränsande och diskriminerande.*

Frågekort #4

Se film 1! **Se film 2!**

Behandlar ni alla lika?

- Behandlar ni patienter på olika sätt? När?
- Ska alla patienter behandlas på samma sätt? Varför? Varför inte?
- Vilka patienter får mest uppmärksamhet?

Byt ut patient: *Om ni inte arbetar med vård eller patienter byter ni ut vård mot verksamheten och patient mot kund, brukare, elev eller besökare.*

Fördjupning #4

Se film!

Behandlar ni alla lika?

- Hur pratar ni med flickor/pojkar, kvinnor/män? Skiljer det sig?
- Får något kön mer genom att tjata/kräva?
- Kan något kön överskrida regler utan konsekvenser?
- Vilka patienter får beröring/fysisk kontakt? Skiljer det sig åt mellan kön, ålder osv.? Medveten/omedveten kontakt? Hur vet vi att beröring är ok?

Byt ut patient: *Om ni inte arbetar med vård eller patienter byter ni ut vård mot verksamheten och patient mot kund, brukare, elev eller besökare.*

Frågekort #5

Se film 1!

Se film 2!

Kan vi skämta om allt?

- Vilka får skämta? Vilka får gnälla?
- Vilka får vara positiva?
- Vilka får vara negativa?

Fördjupning #5

Se film!

Hur väl speglar vår arbetsplats hur det ser ut i samhället?

- Varför vill vi få in ex. fler män/kvinnor till vår verksamhet?

- Hur skulle en spegling av samhället påverka vår arbetsplats?

  Exempelvis: Påverkas det sociala arbetsklimatet? Samspelet? Finns det för- och nackdelar?

Frågekort #6

Se film!

Åldern spelar väl ingen roll?

- Kan en patient vara för ung för att förstå sitt eget bästa?
- Kan en patient vara för gammal för att ta beslut?
- Har patientens ålder betydelse för valet av behandling? På vilket sätt?

Byt ut patient: *Om ni inte arbetar med patienter byter ni ut begreppet patient mot kund, elev eller besökare.*

Frågekort #7

Se film 1!

Se film 2!

Vad är normalt?

- Vad kan ordet normal betyda i vården?
- Vad kan ordet betyda i andra sammanhang?
- Vad kan det innebära att uppfattas som normal/onormal?
- Kan olika uppfattningar om vad som är normalt påverka mötet mellan patienter och personal? På vilket sätt?
- Kan det påverka vilken behandling patienter får? På vilket sätt?

Normalt: *Är det som uppfattas som vanligt, genomsnittligt, naturligt eller typiskt. Uppfattningen om vad som är normalt kan påverkas av normer som varierar och förändras.*

Fördjupning #7

Se film!

Hur skapar vi normmedvetenhet?

- Hur mäter vi och hur får vi ökad norm-medvetenhet?
- Hur blir vi normmedvetna, dvs. ser kopplingarna mellan bemötande och vårt eget normskapande?
- Hur skapar vi ett klimat där vi synliggör och speglar varandra?
- Hur får vi ett klimat där vi faktiskt kan säga till varandra att vi agerar normativt och stereotypt?

Normer: *Är oskrivna regler som bygger på förväntningar och föreställningar om hur människor ska vara och bete sig i olika sammanhang eller grupper. Normer kan vara begränsande och diskriminerande.*

Frågekort #8

Se film 1!

Se film 2!

Vem bestämmer i behandlingsrummet?

- Styr patienten eller personalen över situationen i behandlingsrummet?
- Fördelas makten på olika sätt i olika situationer?
- Vad påverkas maktförhållandet av?

Byt ut patient: *Om ni inte arbetar med vård eller patienter byter ni ut behandlingsrummet mot kundmötet/klassrummet och patient mot kund, elev eller besökare.*

Fördjupning #8

Se film!

Varför behövs ett normarbete?

- Varför ska ett normarbete göras?
- Vad behövs för att arbeta med normarbete i din verksamhet?
- Vad vill vi arbeta mot (mål)? Och vilka aktiviteter leder oss mot målet? Hinder på vägen och hur raserar vi de?
- Vilka rutiner/checklistor har vi?
- Vad saknar vi?
- Vad är bra med rutiner?

Normer: *Är oskrivna regler som bygger på förväntningar och föreställningar om hur människor ska vara och bete sig i olika sammanhang eller grupper. Normer kan vara begränsande och diskriminerande.*

Påstående #1

Sant?

eller Falskt?

Se film!

Sant eller falskt?

Kvinnor är worriers och män är warriors!

- Hur kan olika föreställningar om kön påverka mötet mellan patienter och personal?
- Kan det ha betydelse för vilken behandling patienter får?
- Vad händer när patienter inte uppför sig som förväntat?

Kvinnor är worriers och män är warriors är ett uttryck som bygger på en föreställning om att kvinnor oroar sig medan män kämpar på.

Påstående #2

Sant?

eller Falskt?

Se film!

Sant eller falskt?
Det finns bra och dåliga patienter!

- Hur är en bra patient?
- Hur är en bra närstående?
- Finns det patienter som ni uppfattar som besvärliga? Vad är det ni reagerar på?
- Finns det närstående som ni uppfattar som besvärliga? Vad reagerar ni på?
    - Kan detta ha betydelse för vilken behandling patienter får?

Byt ut patient: *Om ni inte arbetar med patienter byter ni ut patient mot kund, elev eller besökare.*

Påstående #3

Sant?

eller Falskt?

Se film!

Sant eller falskt?
Vården har inget emot hen!

- Möter ni patienter som bryter mot normen om två kön? Hur märks det?
- Påverkar det mötet mellan patienter och personal? På vilket sätt?
- Kan normen om två kön ha betydelse för vilken behandling patienter får?

Normen om två kön bygger på föreställningen att det finns två tydligt åtskilda kön. Konsekvensen blir att människor förväntas vara och uppföra sig som antingen kvinnor eller män.

Påstående #4

Sant?

eller Falskt?

Sant eller falskt?
Det är skillnad på folk och folk!

- Reagerar ni olika på smuts beroende på vem som är smutsig?
- Vem får ha skit under naglarna?
- Vem får ha fläckar på kläderna?
- Vem får lukta svett?

Påstående #5

Sant?

eller Falskt?

Se film!

Sant eller falskt?
Det finns lika många dramakings som dramaqueens!

- Hur talar ni om patienters reaktioner på sjukdom och smärta?
- Finns det skillnader som kan kopplas till kön?
- Kan förutfattade meningar om patienters reaktioner påverka ert bemötande?

Dramaqueen är uttryck som ibland används för att beskriva en kvinna som reagerar på ett sätt som uppfattas som överdrivet känslosamt.